

Cambridge Papers

INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ ȘI RELAȚIILE SIMULATE

John Wyatt

INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ ȘI RELAȚIILE SIMULATE

John Wyatt

Articol publicat în seria *Cambridge Papers*

Decembrie 2019

Traducător: Elena Neagoe

Centrul de Educație Creștină și Cultură
Contemporană
Arcopagus

Timișoara 2022

Originally published in *Cambridge Papers* series,
by The Jubilee Centre (Cambridge, U.K.) under the title
Artificial intelligence and simulated relationships
Volume 28, Number 3, December 2019.

© John Wyatt 2019

All rights reserved.

Published with permission of The Jubilee Centre,
3 Hooper Street, Cambridge, CB1 2NZ, UK

www.jubilee-centre.org

Charity Registration Number 288783.

Ediția în limba română, publicată cu permisiune,
sub titlul

INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ ȘI RELAȚIILE SIMULATE
de John Wyatt,

apărută sub egida Centrului Areopagus din Timișoara

Calea Martirilor nr. 104

www.areopagus.ro

în cooperare cu SALLUX

Începând cu anul 2011, activitățile desfășurate de Sallux sunt susținute financiar de către Parlamentul European. Responsabilitatea pentru orice comunicare sau publicație redactată de Sallux, sub orice formă sau prin orice mijloc, revine organizației Sallux. Parlamentul European nu este responsabil pentru modurile în care va fi folosită informația conținută aici.

Coordonator proiect:

Dr. Alexandru Neagoe

Toate drepturile rezervate asupra prezentei ediții în limba română. Prima ediție în limba română.

Traducător: Elena Neagoe

Editor coordonator: Dr. Alexandru Neagoe

Cu excepția unor situații când se specifică altfel, pentru citatele biblice s-a folosit traducerea D. Cornilescu.

Orice reproducere sau selecție de texte din această carte este permisă doar cu aprobarea în scris a Centrului Areopagus din Timișoara. Dacă există vreo discrepanță între versiunea engleză și cea română, versiunea engleză are întâietate.

Rezumat

În următorii zece ani, probabil va fi ceva obișnuit să vedem interacțiuni cu inteligența artificială aparent umană și „inteligentă din punct de vedere emoțional”, de la asistenți virtuali, cum ar fi chatbots, până la roboți umanoizi fizici. Acest lucru va conduce la noi și tulburătoare dileme etice, personale și juridice. Promovarea „relațiilor” cu mașinile va contribui la bunăstarea societății și la înflorirea umană sau va oferi noi oportunități de manipulare și înșelare a persoanelor vulnerabile?

Ca și creștini biblici suntem chemați să protejăm și să celebrăm centralitatea relațiilor de la om la om, întruchipate în special în rolurile esențiale terapeutice și de îngrijire, precum și în familiile și comunitățile noastre creștine.

Introducere

Filmul *Her*, din 2013, construiește o lume din viitorul apropiat în care Theodore, un tânăr burlac care tocmai încheiase o relație romantică, se îndrăgostește de Samantha. Ea este interesantă, impredictibilă, cunoscătoare și intimă. Însă ea este în întregime virtuală - o inteligență artificială din cloud care rămâne în contact cu Theodore oriunde s-ar duce, comunicând prin intermediul unei mici căști. Dar poate că lumea fictivă din *Her* nu este foarte îndepărtată.

Eugenia Kuyda și Roman Mazurenko erau antreprenori în domeniul tehnologiei și au dezvoltat o prietenie profundă, desfășurată în principal online, prin intermediul mesajelor text. Dar apoi, la vârsta de 22 de ani, Roman a fost ucis într-un accident rutier. Eugenia a fost devastată și a trecut prin ceea ce ea a numit „o fază întunecată”, după care a decis să construiască un chatbot cu inteligență artificială care să reproducă

personalitatea lui Roman, încercând toate mesajele text pe care Roman i le-a trimis de-a lungul anilor. Eugenia afirmă că s-a trezit „împărtășind cu robotul lucruri pe care nu i le-aș fi spus neapărat lui Roman când era în viață. A fost incredibil de profund...” Chatbotul cu inteligență artificială Replika, rezultat în urma acestei lucrări, este descris ca fiind „un spațiu sigur în care poți vorbi despre tine în fiecare zi”. După cum spunea Eugenia: „Acele prietenii necondiționate și acele relații în care suntem sinceri și transparenți... sunt foarte rare și devin din ce în ce mai rare... așa că, într-un fel, inteligența artificială te ajută să te deschizi și să fii mai sincer.”¹

Chatbots cu inteligență artificială

Sute de companii comerciale din întreaga lume dezvoltă chatbots și dispozitive de inteligență artificială, precum Alexa de la Amazon, Google Home și Siri de la Apple. Companiile sunt angajate într-o competiție intensă pentru ca dispozitivele lor să fie prezente în fiecare casă, la fiecare loc de muncă și în fiecare vehicul. În 2018, Amazon a raportat că existau sute de mii de dezvoltatori și producători de dispozitive care construiesc „experiențe” cu Alexa, contribuind la peste 70.000 de „abilități” (subiecte individuale despre care Alexa este capabilă să converseze), iar în prezent sunt disponibile peste 28.000 de dispozitive inteligente diferite conectate la Alexa. E foarte probabil ca interacțiunile cu inteligențe artificiale aparent asemănătoare cu cele umane și „inteligente din punct de vedere emoțional” vor deveni ceva obișnuit în următorii zece ani. Dar cum ar trebui privim la aceste „relații”? Pot ele juca un rol util pentru persoanele care au pierdut pe cineva drag sau pentru cei care doresc doar să aibă o conversație sinceră în care să spună ce au pe suflet? Sau ar putea relațiile sintetice cu Inteligențe

Artificiale să interfereze cu procesul complicat al interacțiunilor dintre oameni și cu felul în care noi înțelegem ce înseamnă să fii persoană?

Roboți de îngrijire

Paro este un robot sofisticat cu inteligență artificială, dotat cu senzori de atingere, lumină, sunet, temperatură și mișcare, conceput să imite comportamentul unui pui de focă.³ În cartea sa *Alone Together (Singuri împreună)*, Sherry Turkle reflectă o interacțiune între Miriam, o femeie în vârstă care trăiește singură într-un centru de îngrijire, și Paro.⁴ La momentul de față, Miriam este deosebit de deprimată din cauza unei interacțiuni dificile cu fiul ei, iar ea crede că și robotul este deprimat. Ea se întoarce spre Paro, îl mângâie din nou și îi spune: „Da, ești trist, nu-i așa? E greu acolo. Da, e greu.” Ca răspuns, Paro își întoarce capul spre ea și toarce aprobator.

Sherry Turkle scrie: „...în momentul de aparență conexiune dintre Miriam și Paro, un moment care o liniștea, robotul nu înțelegea nimic. Miriam a experimentat o intimitate cu un altul, dar de fapt era singură.... Nu pare să ne pese de ceea ce «știu» sau «înțeleg» aceste inteligențe artificiale despre momentele umane pe care le-am putea «împărtăși» cu ele. Suntem pregătiți să ne atașăm de inanimat fără prejudecăți.”

Aplicații în domeniul sănătății mintale

„Relațiile” sintetice joacă un rol din ce în ce mai important în monitorizarea și terapia sănătății mintale. Îndrăgitul Woebot este un chatbot cu inteligență artificială inclus în telefonul mobil, conceput pentru a oferi terapie cognitiv

comportamentală persoanelor cu depresie sau anxietate.⁵ Acesta oferă un „terapeut digital” cu care comunică prin mesaje și care răspunde imediat, zi și noapte. Un avantaj evident al aplicației Woebot în comparație cu un terapeut uman este disponibilitatea constantă. Așa cum spunea un utilizator: „Cel mai bun lucru legat de Woebot este că se află chiar pe telefonul tău, în timp ce tu îți vezi de viață.”

Alison Darcy, psiholog clinician la Universitatea Stanford care a creat aplicația Woebot, susține că acesta nu poate înlocui relația cu un terapeut uman. Însă există dovezi că poate aduce beneficii pozitive pentru cei cu probleme de sănătate mintală. „Experiența Woebot nu se potrivește nici cu ceea ce știm că este o relație om - computere și nici cu relația între oameni”, spunea Darcy, „Pare a fi ceva între cele două.”⁶

Există o poveste comună care stă la baza introducerii dispozitivelor de inteligență artificială și a „însoțitorilor” în multe domenii diferite de îngrijire, terapie și educație. Pur și simplu nu există suficienți oameni calificați pentru a îndeplini aceste roluri. Nevoile de îngrijire pe întreaga planetă sunt prea mari și se preconizează că vor deveni din ce în ce mai mari. Trebuie să găsim o soluție tehnică la lipsa de îngrijitori, terapeuți și profesori. Prin urmare, mașinile pot fi un înlocuitor „suficient de bun”.

Unii entuziaști pro inteligență artificială merg mai departe, susținând că oamenii sunt adesea slab pregătiți, plictisiți, obosiți, costisitori și, uneori, criminali. În schimb, noua soluție tehnologică este disponibilă 24 de ore pe zi. Ea nu devine niciodată plictisită sau neatentă. Este actualizată în permanență și funcționează în conformitate cu cele mai recente prevederi și coduri etice. Poate fi multiplicată și redusă la nesfârșit. Pentru mulți

tehnologi, roboții îngrijitori nu numai că vor deveni esențiali, ci vor fi superiori oamenilor pe care îi vor înlocui! (Desigur, această narațiune tehnocentrică este extrem de înșelătoare și va fi discutată mai în detaliu în cele ce urmează).

Pe măsură ce tehnologia continuă să se dezvolte, susținută de o finanțare comercială masivă, se pare că, în viitorul apropiat, ne vom confrunta cu un spectru de mașini diferite care oferă relații simulate, de la cele complet fără corp, cum ar fi un chatbot, prin intermediul unui avatar sau al unei imagini pe un ecran, până la un robot umanoid fizic.

Roboți sexuali

Dezvoltarea roboților sexuali inteligenți din punct de vedere artificial oferă o altă perspectivă pentru implicarea în complexitatea relațiilor om-mașină. Dezbaterile academice s-au concentrat asupra dilemei legate de utilizarea roboților sexuali de către adulți în privat, dacă ea ar trebui să fie reglementată și dacă, în ansamblu, aceștia vor fi benefici pentru oameni.⁷ Argumentele libertariene clasice au fost folosite de către cei care sunt în favoarea sexului robotizat, concentrându-și atenția în special asupra oamenilor care suferă privațiuni sexuale forțate, inclusiv prizonierii, militarii, cei care sunt forțați să trăiască în medii de un singur sex, precum și asupra celor cu probleme de sănătate mintală sau de învățare. Din nou, găsim o versiune a argumentului „suficient de bun”; sexul cu o mașină poate că nu este la fel ca cel cu un partener uman iubitor, dar este mai bun, așa cum spune argumentul, decât să fii lipsit de activitate sexuală în totalitate.

Nu există nicio îndoială că dezvoltarea roboților sexuali umanoizi va conduce la tulburătoare dileme etice și de reglementare. Ar trebui oare ca legea să

permite oamenilor să exercite acțiuni violente și abuzive asupra unor roboți umanoizi care imploră în mod realist milă? Ar trebui să fie interzisă utilizarea roboților sexuali copii? Aceste întrebări nu intră în sfera de aplicare a acestei lucrări, dar ele ridică probleme morale și juridice complexe, importante atât pentru gânditorii laici, cât și pentru creștini.⁸ Deși argumentele libertariene sunt deja folosite pentru a se opune restricțiilor legale privind roboții sexuali, după părerea mea, reglementarea și sancțiunile penale vor deveni necesare, nu numai pentru a proteja copiii, ci și adulții de potențialele prejudicii ale unor comportamente violente și abuzive cu ajutorul roboților umanoizi.

Antropomorfism

La baza multor probleme legate de interacțiunile dintre oameni și mașini se află tendința noastră profundă și înnăscută spre antropomorfism, capacitatea noastră de a proiecta caracteristici umane asupra animalelor și a obiectelor inanimate. Producătorii comerciali și dezvoltatorii de software depun eforturi considerabile pentru a găsi modalități de a ne provoca tendințele antropomorfe. Majoritatea companiilor nu urmăresc să reproducă exact forma umană, deoarece roboții care sunt prea asemănători cu oamenii sunt adesea percepuți ca fiind "înfricoșători" și respingători. În schimb, accentul este pus pe crearea unor ființe „drăguțe”, prietenoase, asemănătoare copiilor, pentru a elimina neîncrederea și a ne bucura de interacțiune.

Un accent deosebit este pus pe fața robotizată sau virtuală, și îndeosebi pe ochi. Mișcarea ochilor și privirea par să fie un indiciu central non-verbal care îi ajută pe oameni să înțeleagă intențiile altor

agenți sociali. Stabilirea contactului vizual și percepția că celălalt „se uită înapoi la noi” ne permit să mergem înspre o altă persoană pe care o concepem a fi „în spatele ochilor.”

Un al doilea punct de interes pentru stimularea antropomorfismului este dezvoltarea unui discurs din ce în ce mai asemănător cu cel uman. Acesta este, desigur, o diferență vitală între relațiile om-animal și cele om-inteligență artificială. Deși un câine poate părea să înțeleagă vorbirea umană (cel puțin parțial), acesta nu îi poate răspunde verbal stăpânului său. Când mă uit în ochii câinelui meu nu știu ce gândește sau dacă poate să gândească. Dar când robotul meu de companie sau chatbotul îmi răspunde verbal, se întâmplă ceva memorabil. Mașina pare să-mi comunice gândurile ascunse din „mintea” ei, revelând experiențe subiective, conștientizare, dorințe și intenții. Cu excepția, desigur, a faptului că nu are niciuna dintre acestea. Așadar, a da unei mașini capacitatea de a vorbi ca un om pare atât un act atât de putere, cât și unul de manipulare.

Utilizarea comercială a unor mecanisme antropomorfe puternice ne deschide calea către noi forme de manipulare și chiar de abuz. După cum a afirmat jurnalistul David Polgar, „compasiunea umană poate fi manipulată. Este cea mai bună metodă de piraterie psihologică; o eroare în răspunsul uman care poate fi exploatată în încercarea de a obține un produs care prinde. Acesta este, în primul rând, motivul pentru care designerii dau inteligenței artificiale caracteristici umane: vor să ne placă.”⁹

Personalitate analogă sau personalitate simulată?

Dintr-o perspectivă pozitivă, unele mașini inteligente ar putea fi percepute ca având, după

expresia lui Nigel Cameron, cel puțin o „personalitate analogă”.¹⁰ Ele nu sunt persoane umane reale, dar pot juca, într-o măsură limitată, unele dintre aceleași roluri sociale. Ele ne pot oferi o experiență care este analogă cu prietenia umană și acest lucru poate avea multe consecințe benefice. Un prieten analog poate să mă învețe cum să construiesc prietenii cu o persoană reală și poate juca rolul de prieten atunci când prietenul meu adevărat este absent. Un îngrijitor analog poate să-mi ofere în parte experiența de a fi îngrijit.

S-a discutat dacă roboții sociali ar trebui să fie concepuți pentru a completa relațiile umane existente sau pentru a le înlocui. Unii au subliniat faptul că roboții sociali sunt meniți să fie parteneri cu oamenii și ar trebui să fie concepuți pentru a „sprijini responsabilizarea umană”. Atunci când sunt utilizați corect, se susține că roboții sociali pot fi chiar un catalizator pentru interacțiunea om-om. Acest lucru ridică în mod inevitabil noi întrebări. Copiii care cresc cu un asistent digital sofisticat, cum ar fi Alexa sau Google Home, au relații cu o entitate asemănătoare cu omul, dar ale cărei scopuri și funcții sunt să asculte orice comenzi și mofturi umane. Aceasta are scopul de a exemplifica o relație cu un sclav uman (de obicei femeie). Prin urmare, ar trebui să ne învățăm copiii să fie politicoși cu Alexa, să spună „te rog” și „mulțumesc”, să respecte sentimentele sale „virtuale”? Sau nu are nicio importanță dacă copiii abuzează, tachinează și agresează o sclavă simulată?

Răspunsurile „sensibile din punct de vedere relațional” pe care le generează roboții de chat sunt cele pe care programatorii lor le-au priorizat. Prin urmare, este inevitabil ca acestea să reflecte ceea ce programatorii consideră că este de dorit într-o relație de supunere și ascultare. Relația care este oferită reflectă datele demografice ale

programatorilor: în principal bărbați, tineri, albi, singuri, materialişti și iubitori de tehnologie. Imaginea inginerului din Silicon Valley este reflectată în mașinile lor; aceștia sunt oamenii ascunși în spatele roboților din casele noastre.

Mulți tineri specialiști în tehnologie par să aibă o înțelegere instrumentalistă a relațiilor.¹¹ Cu riscul unei simplificări excesive, ei par să presupună că scopul unei relații este acela de a-mi satisface nevoile emoționale, de a-mi oferi sentimente interne pozitive. Așadar, dacă o „relație” cu o mașină este capabilă să evoce emoții calde și pozitive, aceasta poate fi privită ca un substitut eficient al unei ființe umane.

Sherry Turkle a relatat că acei copii care au interacționat cu roboții știau că aceștia nu sunt vii așa cum un animal este viu. Dar copiii descriau adesea robotul ca fiind „suficient de viu” pentru a fi un companion sau un prieten.¹² Într-un studiu asupra copiilor care au crescut cu roboți care păreau vii în ceea ce privește aspectul sau interacțiunea socială, Severson și Carlson au raportat că acești copii au dezvoltat o „nouă categorie ontologică” pentru aceștia. „Este foarte posibil să se producă o schimbare de generație în care acei copii care cresc cunoscând și interacționând cu roboți asemănători cu oamenii îi vor înțelege în moduri fundamentale diferite față de generațiile anterioare”.¹³ Ce efecte va avea acest lucru asupra dezvoltării emoționale a copiilor? După cum spunea Sherry Turkle: „Întrebarea nu este dacă acești copii vor crește iubindu-și roboții. Întrebarea este: «care va fi semnificația iubirii?»”¹⁴ Cu alte cuvinte, cum ar putea fi denaturate relațiile umane în viitor dacă acești copii vor învăța din ce în ce mai mult despre relații din interacțiunile lor cu mașinile?

Este important să se ia în considerare contextul societal mai larg în care relațiile cu mașinile sunt promovate și este posibil să devină din ce în ce mai frecvente. Există o epidemie de destrămare relațională în cadrul familiilor și căsătoriilor, precum și o creștere a izolării sociale și a singurătății. Acest lucru duce la un sentiment omniprezent de deficiență relațională, iar o relație simulată tehnologic pare a fi soluția ideală. Un chatbot privat, disponibil oricând și oriunde, pare să ofere un grad de intimitate și disponibilitate pe care nicio legătură umană nu-l poate egala vreodată.

Nu există nicio îndoială că relațiile om-mașină ridică probleme etice, sociale și filozofice complexe și au existat recent o serie de inițiative etice, în Marea Britanie și în alte părți, cu scopul de a dezvolta cadre de reglementare și coduri etice pentru producătorii de tehnologii de inteligență artificială și robotică.¹⁵ Dintr-o perspectivă creștină, există o serie de întrebări fundamentale care par a avea o importanță deosebită:

1. Cum ar trebui să considerăm „relațiile” cu mașinile în contextul revelației biblice? Care este diferența fundamentală dintre o relație cu un alt om și o relație cu o mașină?
2. Va contribui promovarea „relațiilor” cu mașinile la bunăstarea societății și la dezvoltarea umană? Cum vor influența și modifica relațiile simulate rețeaua de relații umane pe care se bazează o societate sănătoasă? Ce prejudicii potențiale pot rezulta din aceasta?
3. Ce măsuri practice pot fi luate pentru a minimiza potențialele prejudicii și potențialul de manipulare al relațiilor cu mașinile ?

În continuarea acestei lucrări, voi prezenta câteva răspunsuri inițiale dintr-o perspectivă specific creștină și biblică.

Răspunsuri creștine

Oamenii sunt creați pentru a fi persoane relaționale întrupate

În gândirea biblică, ființele umane sunt create ca persoane întrupate, împărtășind o moștenire biologică cu animalele, dar create în mod unic ca purtători ai chipului lui Dumnezeu. Suntem creați pentru a reprezenta grija plină de iubire a lui Dumnezeu pentru lume și pentru relațiile cu Dumnezeu Însuși, unii cu alții și cu lumea non-umană.

Așadar, suntem ființe de un anumit tip, întrupate, fragile și dependente. Suntem muritori și limitați, dar concepuți pentru unire și comuniune unii cu alții și, în cele din urmă, cu Dumnezeu Însuși. Suntem persoane create de un Dumnezeu relațional pentru relații, iar umanitatea noastră întrupată în carne este esențială pentru relațiile noastre (Geneza 2:23, 24). În loc să fie înlocuită, întruparea noastră carnală este reabilitată prin Întrupare și Înviere, când Cuvântul s-a făcut trup (Ioan 1:14; Luca 24:39). Mașinile, pe de altă parte, nu pot împărtăși întruparea noastră carnală. Ele sunt artefacte ale creativității umane, cu potențialul de a sprijini chemarea noastră umană unică, dar nu pot intra niciodată în relații umane autentice.

După cum am văzut deja, în spatele compasiunii simulate a roboților cu inteligență artificială și a roboților de companie este posibilă identificarea unei înțelegeri superficiale și instrumentalizate a

relațiilor, văzută ca fiind orientată spre satisfacerea nevoilor mele emoționale interne. Dar credința creștină oferă o perspectivă mai bogată și mai profundă asupra modului oamenilor de a se relaționa. În forma lor cea mai înaltă, relațiile umane pot oglindi și participa la unirea, comuniunea, și iubirea *agape*, care se dăruiește pe sine, a Persoanelor Sfintei Treimi. În Evanghelii, Hristos Însuși este un model de iubire voluntară și liber consimțită pentru ceilalți. „Oricare vrea să fie mare între voi, să fie slujitorul vostru, și oricare vrea să fie cel dintâi între voi, să fie robul tuturor. Căci Fiul Omului nu a venit să I se slujească, ci El să slujească și să-și dea viața ca răscumpărare pentru mulți” (Marcu 10:43-45). Natura paradoxală a iubirii asemănătoare lui Hristos, a cărei preocupare nu este satisfacerea propriilor nevoi, ci dimpotrivă, uită de sine deoarece este concentrată asupra celuiilalt, este frumos exprimată în rugăciunea Sfântului Francisc de Assisi:

O, Doamne,
fă ca eu să nu caut cu tot dinadinsul
să fiu mângâiat, ci eu să mângâi;
nici să fiu înțeles, ci eu să înțeleg;
nici să fiu iubit, ci eu să iubesc.
Pentru că celui ce dă i se va da;
celui ce iartă i se va ierta;
cel ce moare va învia pentru viața veșnică.

O compasiune autentică, asemănătoare cu cea a lui Cristos, depinde de libertate, libertatea de a alege să servești și să dăruiești celuiilalt. Și depinde de solidaritatea umană, de umanitatea noastră comună și de experiența noastră comună. O mașină nu poate ști ce înseamnă să suferi, să fii neliniștit sau să te temi de moarte, iar compasiunea sa simulată (chiar dacă este bine intenționată de către creatorii și utilizatorii săi) este, în cele din urmă, neautentică.

Cu toate acestea, nu este suficient să ne concentrăm doar pe diferența ontologică fundamentală dintre oameni și mașini. Mașina nu este altceva decât un artefact sofisticat, dar dacă devine capabil să simuleze multe dintre cele mai profunde aspecte ale persoanelor și ale relațiilor umane și, prin urmare, să evoce în alte ființe umane răspunsuri de dragoste, grijă, angajament și respect, acest lucru ridică probleme noi și îngrijorătoare.

Simularea calității de persoană ridică întrebarea dacă pot fi vreodată sigur că entitatea cu care relaționez este o mașină sau un om. O posibilă abordare de reglementare este cea a „steagului roșu Turing”, propusă pentru prima dată în 2015 de către Toby Walsh, profesor de informatică.¹⁶ O reglementare tip „steag roșu Turing” ar presupune ca fiecare sistem autonom să fie proiectat astfel încât să nu poată fi considerat unul controlat de om. În cazul unui chatbot, de exemplu, ar putea exista o lege conform căreia, la fiecare interacțiune, ar trebui să vi se reamintească faptul că vorbiți cu o simulare inteligentă și nu cu o persoană umană reală.

Ochii și vocea

Este surprinzător să reflectăm asupra priorităților roboticii sociale din perspectiva narațiunii biblice. Accentul pus pe față și pe ochi reflectă utilizarea ebraică a feței lui Dumnezeu pentru a reprezenta prezența personală a Acestuia, ca în cuvintele binecuvântării aaronice: „Domnul să te binecuvânteze și să te păzească; Domnul să facă să lumineze fața Lui peste tine și să se îndure de tine; Domnul să-și înalțe fața peste tine și să-ți dea pacea” (Numeri 6:22-27). Fața lui Moise strălucea pentru că se aflase în prezența Domnului, iar apostolul Pavel folosește aceeași metaforă: „Noi

toți privim cu fața descoperită, ca într-o oglindă, slava Domnului și suntem schimbați în același chip, din slavă în slavă, prin Duhul Domnului” (2 Corinteni 3:18). Isus a învățat că ochiul este lumina trupului (Matei 6:22), arătând astfel semnificația morală a ceea ce alegem să privim.

Centralitatea vorbirii în narațiunea biblică este la fel de izbitoare. Cuvântul rostit de Dumnezeu este însuși mijlocul de creație, cuvântul exprimă gândurile și scopurile ascunse ale minții divine, iar Cristos Însuși este *Logosul*, expresia supremă și revelația lui Dumnezeu. Așadar nu se poate evita semnificația spirituală a feței și a cuvintelor rostite, precum și rolul lor fundamental în relațiile divino-umane. Simularea în scopuri comerciale a acestor mijloace de comunicare divină și umană, prețioase și bogate din punct de vedere teologic, pare să indice un element răuvoitor din punct de vedere spiritual, care este facilitat de evoluțiile tehnologice actuale. Apostolul Pavel îl descrie pe Satana ca deghizându-se în înger de lumină (2 Corinteni 11:14). Cuvântul grecesc *metaschematizo* pe care Pavel l-a folosit înseamnă „a trece de la o formă la alta” și poate că nu este prea fantezist să vedem posibilitatea unui rău spiritual care poate însoți simularea celor mai prețioase aspecte ale relaționării umane.

Idolul

Cercetătorii biblici au evidențiat legătura dintre descrierea din Geneza a ființelor umane ca fiind create după chipul (*selem*) lui Dumnezeu și utilizarea ulterioară a aceluiași cuvânt *selem* pentru a se referi la idoli sau „chipuri cioplite” în Vechiul Testament.¹⁷ Implicația pare a fi aceea că a fi creați după chipul lui Dumnezeu reflectă dependența profundă a noastră de El, dar acest lucru este subminat atunci când transferăm imaginea divină

pe un artefact uman. După cum spune Richard Lints: „identitatea umană este înrădăcinată în ceea ce reflectă”.¹⁸ Idolul poate fi inept din punct de vedere ontologic, dar imaginea sa falsă este capabilă să exercite o influență malignă și distructivă asupra închinătorilor săi. Pare să existe o paralelă ciudată între consecințele malefice ale creării unui artefact uman ca imagine a lui Dumnezeu și crearea unui artefact robotic ca imagine a umanității. Pe măsură ce relațiile simulate tehnologic devin din ce în ce mai realiste și mai convingătoare în mod superficial, trebuie să fim conștienți de riscul ca simulacrul să exercite un apel seducător asupra inimilor noastre.

Implicații practice

„Cum să trăim atunci” într-o societate care pare să promoveze din ce în ce mai mult relațiile simulate de inteligența artificială în multe aspecte ale îngrijirii, terapiei, educației și divertismentului? Aceste provocări sunt complexe și cu multiple fațete, dar un prim răspuns ar fi să ne întrebăm care sunt întrebările și nevoile la care par să ofere o soluție tehnologică relațiile simulate de inteligența artificială?

După cum am văzut mai sus, o narațiune comună este aceea că nevoile de îngrijire de pe întreaga planetă sunt prea mari și că trebuie să găsim o soluție tehnică la lipsa de îngrijitori, terapeuți și profesori umani. Dar lipsa actuală de îngrijitori este, desigur, în parte, o reflectare a statutului și a valorii economice scăzute pe care societatea noastră le acordă rolurilor de îngrijire. Există mai mult decât suficiente ființe umane care ar putea întreprinde munca de îngrijire, atât în roluri remunerate, cât și în îngrijirea voluntară neremunerată în cadrul familiilor și comunităților.

Cu siguranță este mai bine pentru noi, ca societate, să ne străduim să facilităm și să încurajăm existența îngrijitorilor umani, mai degrabă decât să recurgem la înlocuitori tehnologici pentru ființele umane.

În lumea asistenței medicale, deși tehnologia inteligenței artificiale poate aduce beneficii remarcabile prin îmbunătățirea diagnosticului, a analizei imaginilor și a planificării tratamentului, aceasta nu poate înlocui centralitatea întâlnirii dintre oameni. Realitățile bolii, îmbătrânirii, suferinței psihologice și demenței, toate acestea ne amenință personalitatea la un nivel profund. Ca răspuns, întâlnirea terapeutică și grijulie dintre doi oameni oferă o oportunitate de solidaritate umană care înțelege, empatizează și protejează fragilitatea celuilalt.

În experiența mea de pediatru, având privilegiul de a îngriji copii și părinți confrunțați cu pierderi tragice și devastatoare, am învățat mereu și mereu că esența îngrijirii constă în a spune atât prin cuvinte, cât și prin acțiuni: „Sunt o ființă umană ca și tine; și eu înțeleg ce înseamnă să te temi, să suferi și să fii expus unei pierderi teribile. Sunt aici pentru a parcurge acest drum împreună cu voi, pentru a vă oferi înțelepciunea, expertiza și experiența mea și pentru a vă garanta că nu vă voi abandona, orice s-ar întâmpla.”

Așadar, în concluzie, deși putem vedea beneficii economice și practice ample din progresul tehnologic al inteligenței artificiale, în calitate de creștini biblici suntem chemați să protejăm și să celebrăm centralitatea relațiilor umane întrupate, în special în rolurile esențiale de îngrijire și terapie, precum și în familiile și comunitățile noastre creștine. Nu există niciun substitut pentru empatia, solidaritatea și dragostea umană exprimate prin privirea față în față a ființelor umane și prin cuvinte

pline de compasiune și atenție rostite de gura oamenilor.

John Wyatt este Profesor Emerit de pediatrie neonatală, etică și perinatologie la University College London și cercetător senior la Faraday Institute for Science and Religion, Cambridge.

NOTE

[1] Interviu la BBC Radio, 16 februarie 2018

[2] <https://developer.amazon.com/blogs/alexa/post/38bb01ef-ac9b-49ec-9e2c-fcb0b51a8b31/2018-highlights-for-alexa-skill-builders>

[3] <http://www.parorobots.com/>

[4] Sherry Turkle, *Alone Together*, Basic Books, 2011.

[5] Vezi <https://woebothealth.com/>

[6] Citat în

<https://www.businessinsider.com/stanford-therapy-chatbot-app-depression-anxiety-woebot-2018-1>

[7] Ed John Danaher și Neil McArthur, *Robot Sex: Social and Ethical Implications*, MIT Press, 2017

[8] Ibidem

[9] David Polgar citat la

<https://qz.com/1010828/is-it-unethical-to-design-robots-%20to-resemble-humans>

[10] Comunicare personală

[11] Sherry Turkle, *Alone Together*, Basic Books, 2011.

[12] Ibidem.

[13] R. L. Severson and S. M. Carlson, 'Behaving as or behaving as if? Children's conceptions of personified robots and the emergence of a new ontological category.' *Neural Networks*, 2010, 23:1099–103.

[14] Sherry Turkle, "Authenticity in an age of synthetic companions", *Interaction Studies*, 2007, 8, 501-517.

[15] Raportul Comisiei speciale a Camerei Lorzilor pentru inteligență artificială, 2018, 'AI in the UK: ready, willing and able?', <https://publications.parliament.uk/pa/ld201719/ldselect/ldai/100/100.pdf>;

Nuffield Foundation, 'Ethical and Societal Implications of Data and AI', 2018 <https://nuffieldfoundation.org/sites/default/files/files/Ethical-and-Societal-Implications-of-Data-and-AI-report-Nuffield-Foundat.pdf>;

European Commission, 'Ethics Guidelines for trustworthy AI', 2019, <https://ec.europa.eu/futurium/en/ai-alliance-consultation.1.html>

[16] Toby Walsh, 'Turing's Red Flag', 2015, <https://arxiv.org/abs/1510.09033>

[17] Richard Lints, *Identity and Idolatry*, IVP, 2015.

[18] Ibidem.

